

ТАЪЛИМ ЖАРАЁНИДА ЯНГИ МЕТОДИК ЙЎНАЛИШАР
МУАМОЛАР ВА ИСТИҚБОЛЛАРИ

*Ўзбекистон Республикаси Олий Ҳарбий Авиация Билим Юрти Авиация
жихозлари кафедраси ўқитувчиси
Жўрабоев Шухратжон Юсунович*

Аннотация: Ушбу мақолада бугунги кунда таълим сифатини ошириш йўлидаги муаммолар, уларни бартараф этиш ҳамда истиқболлини белигилаш йўлидаги фикр ва мулоҳазалар, жумладан, ўқув дастурларни такомиллаштириш, ўқув машғулотларини лойиҳалаш, илмий тадқиқот ишларини давр талаблари асосида ташкил этиш, бу борада хориж тажрибаларидан фойдаланиш, таълим олувчиларнинг касбий сифатлари ҳамда мантикий фикрлаш операцияларни ривожлантириш кабилар ҳақида сўз юритилади.

Калит сўзлар: фан ва техника, таълим, тарбия, ўқув дастури, давлат таълим стандарти, билим, кўникма, малака, компетенция, касбий сифат, мантикий фикрлаш, метод, технология ва б.қ.

АННОТАЦИЯ: В статье рассматриваются проблемы повышения качества образования, их решения и перспективы, в том числе совершенствование учебных программ, проектирование обучения, организация исследований в соответствии с требованиями времени, использование зарубежного опыта, профессиональные качества и развитие операций логического мышления и др.

Ключевые слова: наука, образование, воспитание, учебная программа, государственный образовательный стандарт, знания, умения, навыки, компетентность, профессиональное качество, логическое мышление, метод, технология и др.

ABSTRACT: This article discusses the problems of improving the quality of education today, their solutions and perspectives, including the improvement of curricula, training design, organization of research in accordance with the requirements of the time, the use of foreign experience in this area, professional qualities and the development of logical thinking operations.

Keywords: science, education, upbringing, curriculum, state educational standard, knowledge, skills, qualifications, competence, professional quality, logical thinking, method, technology, etc.

Маълумки, мамлакат ижтимоий-иқтисодий тараққиётига ҳисса қўшадиган малакали мутахассис кадрлар тайёрлаш бевосита таълим тизимининг ривожига боғлиқ бўлиб, бу борада мустақил фикрлайдиган, ижодкор, тадбиркор, ташаббускор шахсни вояга етказиш бугунги кунда давлат сиёсатининг устувор

йўналишларидан бири бўлиб қолмоқда. Бу вазифалар республикамиз Президентининг қатор фармон ва қарорлари [1-5] да ўз аксини топган.

Мамлакатнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишида замонавий билим ва янги ёндашувларга эҳтиёж мавжуд. Шу боис, таълим сифатини оширишда ўқув жараёнини давр талабларига мос ҳолда ташкил этиш, давлат таълим стандарти ва ўқув дастурларини такомиллаштириш, янги авлод ўқув адабиётларини яратиш, замонавий инновацион педагогик ва ахборот технологияларидан фойдаланиш, мавжуд муаммоларни бартараф қилиш эртанги истиқболдаги ютуқларимиз кафолатидир.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Фан ва техника жадал суръатлар билан ривожланаётган бугунги кунда кўплаб илмий билим, тушунча ва тасавурлар ҳажми кескин ортиб боради. Бу, бир томондан, фан-техниканинг янги соҳалари ривожланиши туфайли унинг дифференциаллашувини таъминлаётган бўлса, иккинчи томондан, фанлар орасида интеграция жараёни вужудга келади. Бундай шароитда малакали педагогларга бўлган талаб ортиб, фаннинг фундаментал асослари, педагогика ва психология методларини мукамал эгаллаган, касбий тайёргарлиги юқори бўлган ҳамда замонавий инновацион педагогик ва ахборот технологияларини амалиётда қўллай оладиган ижодкор педагогларни тайёрлаш талаб этилади.

Ҳозирги вақтда таълим жараёнида педагогик инновациялардан фойдаланиш жаҳон тараққиётининг глобал тенденцияси ҳисобланади. Бу ўз навбатида, мамлакатда модернизация жараёнининг тез суръатларда ривожланаётганлиги сабабли айни даврда таълим соҳасига янгиликларни тизимли равишда киритишга алоҳида эътибор қаратишни тақозо этади. Аммо, бу соҳага ўқитишнинг янги мазмун, шакл, метод ва воситаларини жорий этиш бўйича педагогик илмий-тадқиқотларнинг жорий этиш даражасини ҳозирча етарли деб бўлмайди.

Дарҳақиқат, янгиланган таълим тизимини жорий этишда ҳар бир педагог таълимга оид янгиликларни мунтазам ўрганиб, уларни ўз меҳнат фаолиятида изчил қўллайди

Бугун фан ва техника соҳасидаги янгиликларни ўқув дастури мазмунига тез киритиш талаб этилади ва бу орқали замонавий билимларни шакллантиришга замин ҳозирланади. Бундан ташқари замонавий ўқитиш технологиялари, улар билан боғлиқ методик ёндашувлар бўлажак педагогларда зарурий билим, муҳим қонуният ва кўплаб фундаментал тушунчаларни чуқур ва мустаҳкам шакллантириш учун қулай шароит яратади.

Таълимнинг сифатини оширишда педагоглар билим ва касбий маҳоратининг давр талабларига мослиги, ўқитишда инновацион таълим технологияларидан оқилона фойдаланиши, ташкил этилаётган дарсларнинг

самарадорлиги, таълим олувчи яхши ўзлаштириши учун ҳар бир мавзунинг педагогик ва ахборот технологияларни қўллаган ҳолда ўтилишини таъминлаш талаб этилади. Ўқитишда компетенциявий ёндашувга асосланган таълимни амалиётга жорий этиш, таълим олувчиларда эгаллаган билимларини ҳаётда қўллай олиш, касб танлаш, мустақил таълим олиш, ўқув-билиш компетенцияларини ривожлантириш долзарб вазифалардан биридир.

Бугунги кунда республикамизда таълим тизимини модернизатция қилиш, ўқитишнинг инноватцион технологияларини жорий этиш, мустақиллик, ижодкорлик, ташаббускорлик, тадбиркорлик каби касбий сифатларга эга ёшларни тайёрлаш ҳамда педагогларни рағбатлантириш мақсадида катта аҳамиятга эга, сазовор ишлар амалга оширилмоқда.

Лекин, таҳлил ва ўрганиш натижалари ҳозиргача таълим тизимимизда сақланиб келаётган муаммолар борлигини кўрсатмоқда. Жумладан:

- таълим муассасаларида малакали педагогларнинг етишмаслиги, уларни тайёрлашда амалиётга жорий этилган ўқув режа ва дастурларининг яратилишида соҳадаги ислоҳотлар тўлиқ инobatга олинмаслиги ҳамда улар мазмунан эскирганлиги;

- таълим олувчиларнинг назарий ва амалий билимларини мустаҳкамлашда ҳамда иқтидорли ёшларнинг креатив ғояларни амалиётга татбиқ этилишида тизимли ва инновацион фаолият тўғри йўлга қўйилмаганлиги;

- педагоглар томонидан таълим олувчиларнинг интеллектуал қобилиятини ривожлантиришга йўналтирилган ўқув машғулотлари ташкил этилмаганлиги;

- педагоглар томонидан инновацион педагогик технология ва методларини амалиётга кенг жорий этилмаслиги;

- таълим муассасалари ўртасида ўзаро ҳамкорлик тўлиқ йўлга қўйилмаганлиги;

- ўқув машғулотида таълим олувчиларга баҳслашиш, ўзининг фикрини баён этишга имкон жуда кам берилиши; айрим машғулотларда педагоглар эски маълумотларни такрорлаш билан чекланиб қолаётганлиги, уларнинг талаб даражасида тайёргарлик кўрмаганлиги, билим ва касб савиясининг пастлиги жиддий муаммо бўлиб қолмоқда, компетентликлари эса етарли даражада эмаслиги сезилмоқда.

Бу муаммоларни бартараф этиш педагогларнинг малакасини мунтазам оширишни, бунда алтернатив усулларни қўллаш ҳамда тинимсиз изланишларини йўлга қўйиш каби вазифаларни амалга оширишни тақозо этади. Бу ўз навбатида педагога катта масъулият юклайди.

Ҳозирда ўқув дастури мазмуни ва структурасини қайта кўриб чиқиш жуда муҳим. У педагог учун "кўзгу" вазифасини бажариши лозим. Чунки, инсон кўзгу (ойна)га қараб ўзининг бутун бир вужудини кўради. Шунинг учун ҳам педагог

ўз фани бўйича ўқув дастурига қараб, бутун бир фаолиятини, ўқув машғулотида таълим олувчиларга етказиши лозим бўлган жараён боришини, унда амалга ошириши лозим бўлган вазифаларни эслайди. Лекин, амалдаги фан дастурларида ўзига яраша камчиликлар мавжуд: жумладан:

- кириш қисмида фаннинг долзарблиги ва аҳамияти тўлиқ очиб берилмаслиги;

- фанни ўқитишда мақсад ва вазифаларнинг чуқур, аниқ ёритиб берилмаслиги ёки ҳаддан ташқари кўплиги;

- таълим олувчиларга қўйилаётган малака талабларининг бугунги кун талаблари асосида шакллантирилмаганлиги, бу борада ишлаб чиқарувчилар билан ўзаро ҳамкорликнинг яхши йўлга қўйилмаганлиги;

- курсдан курсга ўтишда ёки битирувчиларда малака талабларини эгаллаганлик даражасини аниқловчи мезонлар ва кўрсаткичларнинг ишлаб чиқилмаганлиги;

- малака талабларини ишлаб чиқишда таълим олувчиларнинг касбий сифатлари (мустақиллик, ижодкорлик, тадбиркорлик, ташаббускорлик) ҳамда мантиқий фикрлаш оператциялари (таҳлил қила олиш, классификатциялаш, солиштириш, таққослаш, умумлаштириш, хулоса чиқариш, амалиётга жорий этиш каби) каби омилларга деярли эътибор берилмаслиги;

- ўқув дастурлари структурасини янгилаш ва ўзгартириш зарурияти;

- ўқув жараёнини лойиҳалаш мэханизмларини киритиш зарурияти;

- педагогик ва ахборот технологияларининг ҳамда мустақил таълимнинг тўғри талқин этилмаганлиги;

- фойдаланиладиган адабиётлар рўйхатига йиллар бўйича чегара қўйилганлиги ва бошқалар.

Юқоридаги каби камчиликларни баратараф этиш билан биз замонавий ўқув дастурларнинг яратилишига эришамиз. Бунинг учун қуйидаги вазифаларни амалга ошириш лозим деб ҳисоблайман:

- биринчидан, фан дастурининг кириш қисмида ўқитиладиган фаннинг долзарблиги ва аҳамияти, унинг мақсад ва вазифалари, унинг келажакда нима кераклигини очиб беришга алоҳида эътиборни қаратиш лозим. Буни фанга тегишли ҳаётий мисоллар, фан ва технологиялар, ишлаб чиқариш соҳаларида эришилаётган ютуқларни инобатга олиб ёритиб берилса мақсадга мувофиқ бўлар эди. Бу албатта таълим олувчиларда фанга бўлган бошланғич мотивацияни уйғотишга, келажакка бўлган ишонч куртакларининг юзага келишига ёрдам бэради;

- иккинчидан, бугунги кунда ижтимоий-иқтисодий соҳаларда катта ўзгаришлар бўлмоқда. Республикамизга хориждан кўплаб янги техника ва технологиялар, инвестициялар кириб келмоқда, қолаверса ўзимизда ҳам ишлаб

чиқарилмоқда, янги-янги корхона ҳамда ишлаб чиқариш ташкилотлари барпо этилмоқда. Албатта эртага уларда мустақил ишлай оладиган, уларни бошқара оладиган мутахассис зарур. Шунинг учун бугунги кунда биз келажак учун тайёрлаётган мутахассисларимизга улар томонидан қўйилаётган замонавий малака талабларини аниқ, тўғри, пала-партиш қилмасдан, "биздан кетди - эгасига етди" тарзида иш қилмасдан ўрганиб, керак бўлса ушбу корхона ва ташкилотларга бориб, кўз билан кўриб, уларнинг етакчи, тажрибали мутахассислари билан ҳамкорликда шакллантириш лозим. Сўнгра ушбу тайёр малака талаблари ўқув дастурида ўз аксини топиши лозим;

- учинчидан, амалдаги ўқув дастурларида соатлар тақсимотини жадвал шаклида бэриш. Ўқув режадаги фан мавзуси соатлари тақсимоти ўқув дастурида ўз аксини топиши мақсадга мувофиқ. Чунки, педагог дастурни очганда соатларни излаб юрмайди, ўқув режасига мурожаат қилмайди. Бу ишни осонлаштиради ва вақтни тежайди;

- тўртинчидан, ўқув дастурида фанни ўқитишда замонавий педагогик ва ахборот технологияларидан фойдаланиш деб: ақлий ҳужум, бумеранг, синквейн, концептуал жадвал каби интерфаол усуллар ёзилганини кузатамиз. Ахир улар педагогик технологиялар эмас-ку, улар педагогик техноологиялар асосида яратилган интерфаол усуллардир. Ахборот технологиялари бўйича эса бирон бир технология номи ёзилмаган. Демак, бу нотўғри ёндашув ва талқин. Шунинг учун бундай камчиликларни бартараф этиш учун қуйидагиларга эътиборни қаратиш лозим:

фанни ўқитишда фойдаланиладиган замонавий педагогик технологиялар деб:

- таълим олувчининг ижтимоий ва билиш фаоллигини таъминлашга йўналтирилган -шахсий-инсонпарварлик;

- ўқув жараёнининг технологик даражасини тўлиқ ифодалаш, амалда жорий этишга йўналтирилган - лойихалаш;

- мустақиллик, ташаббускорлик, тadbиркорлик, ҳамкорлик, ижодкорлик компетентлигини шакллантиришга йўналтирилган - муаммоли ўқитиш;

- таълим олувчида ижодкорлик, янгилик яратиш қобилиятини ривожлантиришга йўналтирилган - эвристик ўқитишни эътиборга олиш.

Педагогик технологиялар асосида яратилан интерфаол усуллар деб, бунда таълим олувчининг:

- мустақил ва ижодий ишига йўналтирилган - кичик гуруҳларда ижодий изланиш;

- билим доирасини, илмий дунёқарашини кенгайтириш, илмий мақола, рисола ва китоблар билан таништириш орқали, билим олиш ва фанга бўлган қизиқишини орттириш, аввал ўзлаштирган билим, кўникма ва малакасини янги

вазиятларда қўллаш орқали янги билимларни эгаллашига йўналтирилган - эркин фикрлаш;

- тинглаш ва мулоқот қилиш кўникмасини, турли нуқтаи назардан тушуниш малакасини ривожлантириш, баҳсли масалаларни ҳал қилиш, таҳлилий мушоҳада юритиш ва фикрлаш лаёқатини ошириш, ўз фикрини шакллантириш маҳоратини мустаҳкамлашга йўналтирилган - танқидий тафаккур;

- фаолият, мулоқат, ҳамкорлик, турли ҳаётий ҳодисаларни бошдан кечиришга йўналтирилган - дискуссия;

- фикрини ҳамда мавзуга бўлган муносабатини аниқлаш, мустақил ҳолда умумий бир фикрга келишига ва тўғри хулоса чиқаришига ёрдам бериш, эркин ҳолда баҳслашишга йўналтирилган - мулоқот;

- шахсий функциясини долзарблаштиришга, унинг муҳим танлашни амалга ошириш тажрибасини тўплашга, танқидий қабул қилишга, ҳаёжонли муаммоларни ижодий ечишга рефлексияга махсус йўналтирилган - диалог;

- мустақил ишлаш кўникмаси, ижодий фикрлаш қобилияти ва жамоани бошқариш, ечим қабул қилиш ҳамда уни бажаришни ташкил этиш малакасини ривожлантиришга йўналтирилган - ўйинни эътиборга олиш.

Ахборот технологиялари деб: дастурлаштирилган, автоматлаштирилган, чизиқли технологияларга эътиборни қаратиш;

- бешинчидан, лойиҳалашни ўқув дастурларига киритиш. Бу жуда муҳим. Маълумки, педагогик технологияларнинг асосий вазифалардан бири бу, фаолиятни, жараённи лойиҳалаш ҳисобланади. Шунинг учун ҳам бу фан дастурида ўз аксини топиши керак. Жараённи лойиҳалашда:

- мавжуд маълумотларни таҳлил қилиш ҳамда ўқув мақсадлари (таълимий, тарбиявий, ривожлантирувчи)ни аниқлаштиришни;

- ўқитишнинг технологик усуллари вариантларини тузишни;

- ҳар бир вариантни баҳолаш ва оптималини танлаш яъни, лойиҳаланаётган жараённинг умумий моделини яратиш ва моделлаштиришни;

- танланган технологик усулни амалга ошириш йўллари, яъни педагогнинг таълим олувчилар ўқув-билиш фаолиятини бошқариш бўйича дидактик фаолияти тизимларини ишлаб чиқишни;

- жараённи моддий-техник таъминлашни танлаш кабиларга алоҳида эътибор қаратиш лозим;

- олтинчидан, мустақил таълим, мустақил ишни тўғри талқин этиш. Кўпчилик ўқув дастурида лаборатория ишлари, мустақил ишлар, семинар машғулотлари алоҳида - алоҳида ёритилган. Ахир, буларнинг барчаси мустақил таълим шаклларига киради-ку. Шунинг учун ҳам уларни фан дастурида "мустақил таълим" номи билан алоҳида параграф қилиб ёритиш лозим.

Шу билан бир қаторда, айрим фан дастурларида барча мустақил таълим топшириқларини бажариш шакли сифатида фақат "реферат ёзиш" берилганлигини кузатиш мумкин. Бу ҳозир модадан қолди-ку. Бугунги кунда таълим олувчиларга реферат ёзиш керак десангиз, улар АРМдаги ёки Интернетдаги тайёр маълумотларни кўчириб ёзиб келишади. Шунинг чун ҳам ҳозирда уларга касбий сифатларни ривожлантиришга йўналтирилган муаммоли вазиятларни яратишга оид, шунингдэк, муаммоли савол ва топшириқларга жавоб топишга қаратилган вазифаларни кўпроқ беришимиз мақсадга мувофиқ. Бу ўз навбатида уларнинг ўз устларида мустақил ишлашларига, АРМ ва Интернет тармоқларида изланишларига, тажрибали педагоглар билан ҳамкорлик қилишларига, уларнинг у ёки бу манбалардан маълумотларнинг кўчириб олишлари олдини олишга ёрдам беради;

- еттинчидан, охириги 10-15 йил ичида фойдаланган адабиётлар бўлиши керак дэйилган. Бу айниқса, педагогика йўналишида мантиққа тўғри келмайди. Чунки, бугунги кунда аждодларимиз, авлодларимиз, боболаримиз тузукларидан фойдаланмасликнинг иложи йўқ. Шунинг учун фойдаланиладиган адабиётлар рўйхатига йиллар бўйича чегара қўймаслик керак.

Таълим сифати, унинг мақсад ва вазифаларини, мазмунини, шакл, метод, технология ва воситаларини тўғри танлаш муҳим. Ҳар бир машғулоти таълим олувчиларда ўқув-билиш компетенцияларини шакллантиришга, ўқув адабиётларидан керакли ахборотларни мустақил топишга йўналтирилган бўлиши лозим. Машғулот сифати ўқиладиган, таҳлил қилинадиган мавзуга педагогнинг масъулият билан ёндашиши, унинг мазмунини таълим олувчиларга етказишга қаратилган маҳорати, машғулотни бугунги кун талаби асосида ташкил этиш ва бошқариш услубий фаолияти билан белгиланади. Педагог мавзунини ёритиш учун унинг муҳим бўлган назария билан асосланганлиги, фикрларни мантиқан боғланганлигини тушунтира олса, маълум мақсадга эришган бўлади. Бунинг учун замонавий ўқитиш технологиялари имкониятлари ва усулларидан фойдаланиш зарур [6].

Жумладан, машғулотда муаммоли, модулли, лойиҳалаш, эвристик ҳамда ҳамкорликда ўқитиш технологияларидан фойдаланиш таълим олувчиларни ижодий ва мустақил фикр юритишга ўргатиш, мустақиллигини ошириш, уларда ўз қобилиятига бўлган ишончини мустаҳкамлаш, масъулият ҳиссини шакллантиришни кўзда тутати. Бу технологиялар уларнинг берилган топшириқларни сифатли бажаришга, ўқув

Бугунги кунда ўқув машғулотлари сифатини ошириш масаласига янги ёндашиш, бажарилган ишлар билан чекланмасдан, уни мунтазам равишда такомиллаштириш, янги услуб ва шакллари ишлаб чиқиш ҳамда амалиётга жорий этиш муҳим ҳисобланади. Ҳар бир таълим йўналиши бўйича:

- ўқув машғулотининг мантиқий-тузилиш шаклини (ўқув машғулотларини ташкил этишда кетма-кетлик) аниқлаш, уларни бевосита ҳаёт талабларига мослаштириш;

- муаммоли топшириқларни тузиш, улар асосида услубий тавсиялар ва кўрсатмаларни тайёрлаш;

- педагогик технологияларнинг замонавий турларини қўллаш, тажрибадан ўтказиш, натижаларига қараб, ўқув жараёнига жорий этиш;

- шу тариқа таълим олувчиларда касбий компетенцияларни шакллантириш ҳамда ривожлантиришга эришиш;

- педагоглар фаолиятини рағбатлантиришда барчага бир хил ёндашиш тамойилларидан воз кечиш, унинг ўрнига фаоллигига ҳамда машғулотлар сифатини оширишга тааллуқли бўлган муайян ишининг сифати, ҳажмига қараб рағбатлантириш лозим.

Ўқув машғулотининг асосий мақсад ва вазифаларини амлга оширишда - асосий эътиборни мақсад ва вазифаларни аниқлашга қаратиш, педагог ва таълим олувчиларнинг самарали ҳамкорлигини йўлга қўйиш, илғор педагогик технология ва улар асосида яратилган интерфаол усуллардан фойдаланиш, натижаларини баҳолаш тизимини такомиллаштириш, унинг барча шакллари янги техника ва технология ютуқларини ҳисобга олган ҳолда ташкил этиш ва амалга ошириш, таълим олувчиларда мустақил фикрлаш, ижодий қобилият ҳамда касбий маҳоратларини замон талаблари даражасида шакллантириш, ўқув машғулотини ноанъанавий ўқиш ва илмий-тадқиқот ишлари билан узлуксиз алоқасини яратиш, касбий, иқтисодий қизиқишларни уйғотиш, мустақил тарзда кўракли маълумотларни йиғиш, муаммони аниқлаш, ечимларини топиш, олинган билим, малака ва кўникмаларни танқидий таҳлил этиш ва уларни янги вазифаларни ҳал этишда қўллашга тизимли ва ижодий ёндашишга қаратиш лозим [7]. материалларини пухта ўзлаштиришга замин тайёрлайди.

Ушбу муаммоларни бартараф этишда қуйидагиларга кўпроқ эътиборни қаратиш лозим:

- ўқув дастурларини илғор халқаро тажрибалар асосида тажрибали педагог ҳамда мутахассислар билан келишган ҳолда тубдан такомиллаштириш, керак бўлса уларнинг вариатив вариантларини ишлаб чиқиш;

- таълим олувчиларда танқидий, креатив фикрлашни, янгича ёндашув услубларида қобилиятларини шакллантириш;

- назарий ва амалий билимларни яхлитлигини таъминлашга йўналтирилган илғор тажрибаларни татбиқ этган ҳолда янги авлод ўқув адабиётларини яратиш;

- ўқув машғулотида таълим олувчилар фаоллигини оширишни назарда тутувчи муаммоли савол ва топшириқларни ишлаб чиқиш ҳамда дебатларни йўлга қўйиш;

- ўқув-билиш компетенцияларини ривожлантириш мақсадида таълим олувчилар учун тажрибалар ўтказиш, моделлар ясаш, лойиҳалаш, моделлаштириш, муаммоли вазиятларни яратиш ва уларни бартараф этиш, ўз ғояларини ҳаётга жорий қилишга йўналтирилган рағбатлантириш тизимини яратиш;

- республика ва хориждаги етакчи мутахассис-олимлар маърузаларини ҳамда вебинар машғулотларини онлайн аудио-, видеотрансляциялар кўринишида ташкил қилиш;

- ўқув қўлланмаларини соҳалардан келиб чиқиб яратиш. Масалан, физика дарслиги бўйича: тиббиёт-физикаси, транспорт физикаси, енгил саноат-физикаси ва б.қ.;

- ҳар бир фан бўйича ўқув йили учун "Фан йўл харитаси"ни ишлаб чиқиш;

- педагогларнинг "Таҳлил - муаммо - ечим - натижа" кластери асосида ўқув машғулотини ташкил этишини йўлга қўйиш. Маърузаларнинг ушбу кластер асосида ўтказилишига эришиш;

- таълим олувчиларнинг реферат ёзишларидан воз кечиб, "Таҳлил - муаммо - ечим - натижа" кластери йўналишидаги битирув малакавий ишларини йўлга қўйиш;

- таълим олувчиларнинг билимларини баҳолашда барча баҳолаш тизимларидан воз кечиб "яхши ўзлаштирган, ўртача ўзлаштирган, паст ўзлаштирган" тизимни киритиш (Изоҳ: аъло бу идеал тушунча. Ўзлаштиради деб ҳисоблаш нотўғри, чунки биз мактабгача таълимда, умумий ўрта таълимда, профтаълимда, қолаверса олий таълимда болани шунча йиллар нимага ўқитдик);

- илмий-тадқиқот ишларини амалга оширишда қўйидаги пунктларга эътиборни қаратиш: тадқиқот ишининг таҳлили, таҳлил асосида аниқланган муаммолар, муаммони ечишга қаратилан мақсад ва вазифалар, уларни амалга оширишга йўналтирилган метод, технология ва воситалар, тадқиқотнинг илмий янгилиги ва амалий аҳамияти, олинган натижалар ва уларнинг амалиётга тадбиғи, хулосар ва таклифлар

Шу билан бир қаторда:

- педагоглар ўз касбий фаолияти бўшлиқларни тўлдириш устида излансин, ўз устида мунтазам ишласин;

- таълим олувчилар билан Интернет тармоқлари ёки телеграмм орқали боғланиб турсин, ўз фани юзасидан уларга муаммоли вазифаларни таклиф этиб борсин ҳамда уларнинг бажарилишини назорат қилсин;

- ҳаётгий, турмуш, фан, техника ва ишлаб чиқариш билан боғлиқ муаммоларни ҳал этишга бағишланган маълумотлардан уларни кўпроқ хабардор қилсин;

- бугунги кунда телевидение орқали эфирга узатилаётган дарсларни кузатиб борсин, улардан тажриба олсин, уларни кўришни таълим олувчиларига ҳам таклиф этсин;

- маърузалар слайдини яратсин, уларда лойиҳалаш ва моделлаштиришга эътиборни қаратсин, бу ўз навбатида таълим олувчиларнинг билимларни пухта эгаллашларига, яхши тушунишларига, келажакда керакли эканлигини тасавуур этишларига хизмат қилади;

- бугунги кунда ўқитиш шакллари, методлари, воситалари ва технологияларини қандай такомиллаштириш кераклиги ҳақида ўйласин, бу ўз навбатида таълим олувчиларнинг фанга бўлган қизиқишларини янада оширада, педагогга бўлган ҳурмат кучаяди, ўзаро ижобий муносабат ва ҳамкорлик вужудга келади;

- замонавий педагогик технологиялар ва улар асосида яратилган интерфаол усулларни яхшилаб ўргансинг, чунки айрим педагогларимиз педагогик технологияларнинг мақсад ва вазифаларини, унинг тамойилларини, қонуниятларини, дарсга киритиш механизмларини ҳанузгача билишмайди ёки улардан пала-партиш фойдаланишади, бу эса ўз навбатида таълим олувчилар билимининг сусайишига олиб келади;

- бугунги кунда таълим олувчиларнинг касбий сифатларини шакллантириш ва ривожлантиришга йўналтирилган - муаммоли ўқитиш, лойиҳалаш, эвристик, моделлаштириш, модулли ўқитиш технологияларидан кўпроқ фойдаланишга ҳамда ўз фаолиятига жорий этишга ҳаракат қилсин, уларни яхшилаб тушуниб олсин;

- таълим олувчиларга келажакда яхши мутахассис бўлиб етишишлари да мавжуд тажриба ва маҳоратини аямасин, хўжа кўрсинга дарс ўтишдан воз кечсин, чунки ёшларимизни келажак кутяпти, Преўидентимиз уларга катта ишонч билдирыпти, қолаверса бу педагогнинг обрўси;

- мен зўрман дейишдан ўзини асрасин, тажриба алмашсин, билмаганларини бошқалардан сўрасин, билганларини бошқаларга ўргатсин, айтишади-ку сўраб ўрганган олим, сўрамаган ўзига золим деб.

Демак, илғор хориж тажрибаларидан фойдаланган ҳолда ўзимизнинг тизимлаштирилган таълим сифати борасидаги амалга ошириладиган ишларни умумлаштириш ва ҳаётда қўллаш бугунги кунда жуда долзарб Шу мақсадда, кейинги пайтларда ўқув жараёнига халқаро таълим стандартларига асосланган замонавий педагогик технологиялар, таълим дастурлари ва ўқув-методик материалларни кенг жорий этиш муҳим вазифалар этиб белгиланди. Бу ўз навбатида таълим муассасаларида ўқитиладиган барча фанлардан ўқув машғулотларини ташкил этиш ва улар асосида таълим олувчиларнинг интеллектуал қобилиятларини ривожлантиришда замонавий талабларга,

педагогик ва ахборот технологияларига алоҳида эътибор қаратиш лозимлигини тақозо этади ҳамда таълим олувчиларнинг ҳаётий тажрибаси, эҳтиёжи, қизиқиши ҳамда имкониятларига таянилади.

ХУЛОСА

Бу вазифаларни амалга ошириш орқали малакали мутахассисларни тайёрлашда хориж тажрибаларидан самарали фойдаланиш, унинг асосида ўқув машғулотини ташкил этишга таълим муассасаларида янгича ёндашувларни ишлаб чиқиш зарур. Чунки, ўқув машғулоти жараёни педагогик ижодкорликнинг асосий майдони бўлиб, уни ташкил қилиш ва бошқаришга тўғри, инновацион ёндашув таълим олувчиларни билим олишга, мустақилликка, ижодкорликка, ташаббускорликка, ҳамкорликда ишлашга, касбий компетенцияларни чуқурлаштириш орқали таълим сифатига эътибор беришга жалб қилади [7-9].

Таълим сифатини оширишдаги мавжуд камчилик ва муаммоларни бартараф этиш, бу йўлдаги мақсад ва вазифаларни аниқ белгилаш, бунинг учун жаҳонда тан олинган тажрибалардан фойдаланиш, ахборот технологияларини педагогик технологиялар билан уйғунлашган ҳолда қўллаш бўлажак мутахассис кадрларнинг касбий тайёргарлик сифатини яхшилашга хизмат қилади, бу жараён самарадорлигини оширади. Таълим мақсадларини ойдинлаштириш, ўқитиш ва ўзлаштириш жараёнларида қўлланиладиган турли технология ва усуллардан фойдаланиш, мазмунга эътиборни қаратиш таълим муассасалари фаолиятини ривожлантириш ва такомиллаштиришга олиб келади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги "Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида"ги, ПФ-4947-сонли Фармони. (Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 6-сон, 70-модда).

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 27 июлдаги "Олий маълумотли мутахассислар тайёрлаш сифатини оширишда иқтисодиёт соҳалари ва тармоқларининг иштирокини янада кенгайтириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги ПҚ-3151-сон Қарори. (Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 6-сон, 70-модда).

3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 октябрдаги "Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида"ги ПФ-5847-сон Фармони. (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 09.10.2019 й., 06/19/5847/3887-сон).

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 6 ноябрдаги "Ўзбекистоннинг янги тараққиёт даврида таълим-тарбия ва илм-фан соҳаларини

ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги ПФ-6108-сон Фармони. (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 07.11.2020 й., 06/20/6108/1483-сон).

5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 6 ноябрдаги "Таълим-тарбия тизимини янада такомиллаштиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги ПҚ-4884-сон Қарори. (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 07.11.2020 й., 07/20/4884/1484-сон).

6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 23 сентябрдаги "Таълим тугрисида"ги қонун" УРҚ 637-сон. (қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 24.09.2020 й., 03/20/637/1313-сон).

7. Мавлянов А., ва б.к.лар. "Илгор педагогик технология буйича укув машгулотини лойихалаш" Замонавий таълим. 2016. №2. Б.25-29.

8. Мавлянов А., ва б.д.лар. Укув машгулотларини ташкил этишда таълим технологиялари. Укув кулланма. Тафаккур бустони нашриёти. Тошкент, 2013. 142 б.

9. Мавлянов А., ва б.к.лар. Педагогик технология тамойиллари асосида машгулот машгулотларини олиб бориш технологияси. Укув-услугий кулланма. - Тошкент: Ворис, 2010. - 117 б.